

Stevan Doronjski

A JKISZ HARCA VAJDASÁGBAN

A felkelés előestéjén, két nappal az előtt, hogy Hitler megtámadta a Szovjetuniót, a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottsága június 20-án kiáltvánnyal fordult az ifjú nemzedékhez:

„Ifjúság vajon félreállhatsz-e? Ezt nem teheted! Neked szintén az első sorokban kell harcolnod a fasiszta gonosztevők ellen. Gyűjtsd össze erődöt a Kommunista Ifjúsági Szövetségben, hogy a Jugoszláv Kommunista Párt vezetésével elfoglald helyedet a munkásosztály harcoló soraiban.”

A JKISZ Központi Bizottsága 10 nappal később új kiáltvánnyal fordult Jugoszlávia összes nemzetének fiataljaihoz:

„Ifjú nemzedék, a te válaszod a Kommunista Párt felhívására legyen soraid tömörítése a fasiszta gonosztevők elleni harcban! Merészebben és hatalmasabban, mint bármikor eddig, állj a rabságban lévők és elnyomottak oldalára, a felszabadítás nagy hadseregébe.”

A JKISZ Tartományi Bizottsága 1941. július 30-án kiáltvánnyal fordult Vajdaság összes nemzetiségeinek ifjú nemzedékéhez, és felhívja, hogy ápolja Vajdaság nemzetiségi fiataljainak testvériségét és egységét a fasiszmus elleni és a szebb jövőért folytatott harcban.

Elvtársnők és elvtársak, ezt a 3. szemelvényt idéztem kiáltványainkból, amelyekkel a Jugoszláv Kommunista Párt és a JKISZ fordult a megszállt és feldarabolt, de be nem hódoló Jugoszlávia nemzeteihez és nemzetiségeihez. Azért idéztem őket, hogy szemléltessem a platform tág voltát és ugyanakkor a világos célokat, melyek érdekében kiépült ifjúságunk harcoss egysége szocialista forradalmunk drámai napjaiban. Szeretnék rámutatni a párt és a JKISZ harci céljainak és feladatainak szoros kapcsolatára a népi tömegek létfontosságú érdekeivel, és emlékeztetni arra, hogy mozgalmunk következetes irányultsága egy percre sem szakadt meg, még akkor sem, amikor nem volt fizikai kapcsolat a Központi Bizottság, a bázis, tagsága és a vezetőség között.

A leigázott Európában ezen a forró nyáron csak a jugoszláv kommu-

nisták emelték fel szavukat a fasiszta megszállás ellen; a 12 000 párttag és a 3000 ifjúkommunista, a munkásosztály és a nép legjobbjai, akik a kommunisták vezetésével felkeltek hazájuk szabadságának és méltóságának a védelmére, ezzel példát mutattak Európa és az egész világ nemzeteknek.

Ezt a hőskölteményt gyakran, sokoldalúan és történelmi felelősséggel elemeztük és értékeltük. Nem vagyunk elfogultak, de az önkritika ellenére is mindig büszkők lehetünk, amikor a forradalmi harcunk és végeredménye kerül szóba. Az idén ezt akkor tettük, amikor súlyos veszteség ért bennünket forradalmunk első katonájának, összes csatáinak és győzelmeink szervezőjének és stratégájának, Tito elvtársnak távozásával. Nevének és művének említése nélkül nem mondhatjuk el a teljes igazságot előadásom tárgyáról — a vajdasági JKISZ-nek az ifjú nemzedék egységéért folytatott harcáról és sikereiről az 1941—1945-ös népfelszabadító háborúban.

A JKISZ nem ért volna el sikereket Vajdaságban, ha ezt nem előzi meg az a nagy konszolidáció, amely ténylegesen akkor kezdődött, amikor Tito elvtárs került a Jugoszláv Kommunista Párt élére. A párt fejlődése és tevékenysége sorsdöntően hatott a JKISZ fejlődésére. A párt vezető szerepét a JKISZ irányában ékesen igazolja Tito elvtárs 1934-ben, a fogságból való szabadulása után elhangzott követelése:

„A ti fellépétek az ifjúság iránt nem lehet parancsoló. Az összes útbagazításoknak és utasításoknak, amelyekkel az ifjúsághoz fordultok, a legbarátabb hangvételűeknek kell lenniük.”

Titónak mégis csak 1937-ben nyílik lehetősége, hogy közvetlenül befolyásolja a JKISZ átalakulását, s hogy az összes ifjúkommunista (amint a Proleterben írta) bátran induljon az új útra, a közeledés és az ifjúsági tömegszervezetbe való bekapcsolódás útjára.

A következő terjedelmes szövegben (szerkesztőségi megjegyzés) valamivel több teret biztosítottam azon kérdéseknek, amelyek nem tartoznak szigorúan a beszámoló témájához. Szerettem volna azonban az ifjú nemzedék egysége megteremtésének összetettségére és lényeges ismertetőjeleire utalni, amelyek forradalmunk válságos pillanataiban döntő szerepet játszottak.

Ugyanis a JKISZ nemcsak mint szervezet volt fontos, hanem az ifjúsági tömegek hatalmas eszközévé kellett válnia a szebb jövőért folyó harcban. Ezt a jövőt pedig — a Jugoszláv Kommunista Párt célkitűzése szerint — csak a szocialista társadalomban lehetett elérni.

Nagy erőfeszítéseket kellett tenni, hogy a fiatalok tömegei egyesüljenek ebben a nehéz harcban, hogy a JKISZ a szűk, kislétszámú szektás szervezetekből az ifjúkommunisták harcos tömegszervezetévé váljon. Meg kellett találni az igazi utat az ifjúsághoz, szilárdan be kellett épülnie soraiba, hogy tettekre serkentse és a fiatalság elismert vezető sze vezete legyen.

A JKISZ-nek, illetve szervezeteinek a forradalmi gyakorlatban állandóan bizonyítaniuk kellett és erősödniük, mint következetes és arra ké-

pes szervezetnek, amely az ifjúságot a megjelölt úton vezeti a jövő felé.

A JKISZ eszmei-politikai és harci egységének és képességének fő forrása a párt világosan meghatározott irányvonala volt, amelyet azzal a céllal épített ki, hogy harcoljon munkásosztályunk társadalmi-gazdasági helyzetének megváltoztatásáért és hosszú távú érdekeinek a valóra váltásáért.

Ivo Lola Ribar, Tito első munkatársa a JKISZ építésében, írta 1938-ban egy igazi és elég széles alapokra épülő ifjúsági mozgalom megszervezéséről, amely „az egész ifjúság nevében beszélhet és irányíthatja tevékenységét követelésének megvalósításáért”... Az ifjúság helyzetének javítását, eszményeinek elérését és jövőjének biztosítását pedig „az ifjúsági egység megteremtési célja és akciómotívumai” garantálják.

A közös érdeken és az egységes programon alapuló egység — ez volt Tito kulcsa az összes forradalmi helyzet megoldásához, az akciók véghezviteléhez és az ifjúsági tömegek tömörítéséhez is a „kenyérért, békéért és szabadságért” folyó harcban.

A királyi fasiszta Jugoszlávia a saját alattvalóinak sem adott egyformán kenyeret, békét és szabadságot. Amikor pedig a fasiszta megszállók népirással fenyegették a területünkön élő nemzetek és nemzetiségek széles tömegeit, akkor a párt és a JKISZ egy nehéz és sokak részére kilátástalan felszabadító harcba kezdett, amely végül mégis győzedelmeskedett. Ebben a harcban az egykori alattvalók urai lettek saját sorsuknak, a leghumánusabb módon teljesítve Marxnak a munkásosztálynak a történelmi küldetésére vonatkozó üzenetét, amely felszabadítva önmagát senkit nem kell hogy leigázzon, és amely megfosztva hatalmuktól a régi társadalom erőit, az élet és a viszonyok szabad rendezésének utait nyitotta meg az új társadalomban.

Hogyan sikerült a JKISZ-nek valóra váltania történelmi feladatait és Jugoszlávia nemzetei és nemzetiségei ifjú nemzedékének törekvéseit?

Azzal, hogy elfogadta a párt útmutatását, sikerült neki már a háború előestéjén olyan maggá válnia, amely körül tömörül az ifjú nemzedék haladó része. A JKISZ hatása sokkal erősebb volt, mint ahogy az várható egy 30 000 tagot számláló szervezettől. A JKISZ-nek nagyobb részben sikerült megszabadulnia a szektásságtól, eleget téve Tito felhívásának „hogy a JKISZ-t nem sablon szerint, hanem fokozatosan és a tartományi feltételek alapján kell átszervezni...”

A JKISZ betöltve szerepét maga lett Jugoszlávia erős és befolyásos forradalmi ifjúsági mozgalmának. Élen járt a létfontosságú kérdések megoldásában, a felvilágosodás terjesztésében a munkás-, a földműves-, a tanulóifjúság tiltakozásaiban és munkabeszüntetéseinben és bátran kiállt az igazság védelméért. Az ifjúkommunisták azzal szereztek tekintélyt a fiatalok között, hogy harcos szavukat és az ifjúsághoz szóló felhívásukat tették követték, igazolván, hogy képesek minden „szörnyű helyen létezni”.

Az ifjúkommunisták „bátor esztelensége”, a szektás szűkkeblűség, az útkeresés, sőt még a tévelygések időszakában is vitathatatlan volt, de

igazi tekintélyük a fiatalok között akkor kezdett anyagi erővé válni, amikor Tito stratégiája irányította tevékenységüket, amikor a párt bátrabban kezdte bővíteni a haladó fasisztaellenes egységfrontot, és a JKISZ az a mag lett, amely körül tömörült a dolgozó ifjúság.

A JKISZ első ilyen sikerét Vajdaságban az Ifjúsági Művelődési és Gazdasági Mozgalom (OMPOK) megalapításával aratta, és hatásának legkifejezettebb példája volt az a törvényes gyűlés, amelyen mintegy 800 fiatal vett részt Újvidéken egész Vajdaságból. A mozgalom határozata nyíltan síkraszállt azért, hogy az ifjúság harcoljon a békéért és szabadságért, a háború és fasizmus ellen, de a nemzeti elnyomás és a gazdasági kizsákmányolás ellen is.

A mozgalmat 1937 októberében betiltották, de már kialakult a fiatalok tudata a szervezett harcos egység erejéről. E tudat sajátos értékét képezte az a felismerés, hogy sem a JKISZ sem az OMPOK nem egy párt eszköze, még egy olyan haladó politikai párté sem, mint amilyen a Jugoszláv Kommunista Párt volt, hanem az ifjú nemzedék forradalmi erejének legalkalmasabb szervezeti formája a szebb jövő felé vezető úton.

A JKISZ történelmi harcát Vajdaságban számos ismert és ismeretlen akció és vállalkozás szőtte át, s ezen keresztül szervezetten is kifejezésre jutott az ifjúság széles harci egysége. Ennek bizonyítására még egy példát említek, amely nagy jelentőségű volt a mi ifjúsági mozgalmunk történetében. Ez az Ifjú Nemzedék Szövetségének megalakítása Szerémségben, a JKISZ Körzeti Bizottságának kezdeményezésére. Már februárban, a szerémségi felkelés legelején, a JKISZ KB kiadja A JKISZ alapvető feladatai Szerémségben-t és ugyanezen év júniusában, a Glas omladine így határozta meg az új szervezet feladatait:

„A Szövetség célja egyesíteni a szerémségi nemzetiségek összes hazaszerető fiataljainak, minden fasisztaellenes csoport és egyén erőfeszítéseit, tekintet nélkül korábbi politikai hovatartozásukra és viszályaikra, és az ifjúságból létrehozni a népfelzabáló harc ütőerejét, mind a partizánegységekben, mind a hátszországban. A Szövetség szilárd kerete képezi Szerémség békeszerető ifjúsága egységfrontjának, a népi harc erős fegyverét, annak szavatolását, hogy meg lesznek semmisítve mindazok, akik elrabolják a szabadságot és más népeket leigáznak. Ez a keret a legjobb záloga annak, hogy a megszállók és szolgáik terve nem fog sikerülni, hogy sorainkban nem hinthetik el a testvérgyilkos gyűlöletet, hogy nem veszíthetik össze a szerb ifjúságot a horvátokkal és németekkel, s hogy ezzel nem gyengíthetik a nemzeteink felszabadításáért folyó harcot. Ezen a Szövetségen keresztül egész ifjúságunk részt vesz a népfelzabáló harcban, az általános népi felkelésben.”

Amikor 1942 végén Bihácson megtartották az Egyesült Jugoszláv Antifasiszta Ifjúsági Szövetség (USAOJ) alakuló kongresszusát, a szerémségi Ifjú Nemzedék Szövetsége már egyik erős szervezete volt. 1943 közepén a vajdasági felújított JKISZ KB akciója az ifjúságnak az Egyesült Jugoszláv Antifasiszta Ifjúsági Szövetségbe való tömörítésére irá-

nyult, a feladatok között pedig megkülönböztetett figyelmet kapott az, hogy az új ifjúsági tömegszervezetnek a néphatalom egyik legszilárdabb oszlopának kell lennie. Röviden kitérnék a hátország kifejezésre és egy feladatra.

Beszámolómban azt mondtam, hogy „az úgynevezett hátországban”, mert véleményem szerint a forradalomban nincs front és hátország. A forradalom egységes front, amelyben a harc, a munka, a tevékenység különleges politikai forradalmi rendszere érvényesül: fegyverrel, a fegyveres egységek és a lakosság ellátásának biztosításával, szavakkal és igazsággal. Ebben a politikai rendszerben, amelyből később ihletet és tapasztalatot merít szocialista öngazgatásunk egész rendszere, a dolgozók, a nép, népeink minden nemzedéke, mindenkinek joga és kötelessége, hogy harcoljon forradalmi győzelméért, különböző módon ugyan, de egyazon célért. Egyesek fegyverrel, mások a népi hadsereg ellátásával, a harmadik az élet megszervezésével a társadalmi ügyek igazgatásának új alapjain.

Itt van pl. az USAOJ-nak az a feladata, hogy az új forradalmi néphatalom, valamint öngazgatási rendszerünk kezdetének egyik legszilárdabb támasza legyen.

Ezen a példán is látható, hogy Tito forradalmi, stratégiája egységes: a frakciózástól megszabadult párt foglalkozni kezd a társadalom haladó erőinek forradalmasításával, hogy ezekkel az erőkkel tudatosítsa a társadalmi viszonyok megváltoztatásának szükségességét, a saját erejük és szerepük tudatát a szabadság és a jövő meghódításában, és sikerük föl-tételeit ebben a harcban.

A JKISZ nem holmi „fiatalok pártja”, sem egyszerű végrehajtója a párt utasításainak, hanem a fiatalok önálló kommunista szervezete, a párt legközelebbi munkatársa, de szoros kapcsolatban áll az ifjú nemzedékkel, létérdekeinek képviselője.

Az USAOJ az ifjú nemzedék egységteremtésének szervezeti formája, amely tömegesen vállalja az antifasiszta forradalmi harc feladatait.

A forradalom politikai rendszere — a stratégiai keret eléggé széles, hogy befogadja a tömegek minden kezdeményezését és akcióját, hogy biztosítsa áramlásukat a forradalom fegyveres egységeibe; hogy megszervezze munkájukat — a minél sikeresebb harc minden feltételének biztosítását —, a fegyveres egységeket, hogy serkentse, felölelje és irányítsa mindazokat az aktivitásokat, amelyek elősegítik az élet jobb megszervezését a háborús körülmények között a felszabadított területen is, és ott is, ahol a néphatalom a megszállott és a quisling közigazgatás árnyékában van, de láthatatlan és hasznos munkát végez, új harcosokat küld az egységekbe és brigádokba, élelmet, fegyvert, gyógyszert stb. szervez.

Végül szeretném a figyelmet felhívni az ifjúkommunisták tevékenységének egyik kivételes eredményére — annak az új tudatnak hihetetlenül gyors és hatásos terjesztésére és erősítésére, amely anyagi erőként kapcsolódik be a forradalomba.

Ez az a folyamat, amelyben nehéz és összetett munkával sikerült megismertetni a tömegekkel, a tudományos szocializmust, a marxista világnézet kialakítását, harcunk célját és feladatait. Ebben pedig jelentős helyet kaptak az új társadalmi értékek, és mint mondtuk, az új szocialista embertípus kialakítása.

Érthető, hogy ehhez nagy tudásra, áldozatkészségre, rettenthetetlenségre, kitartásra, rátermettségre, önzetlenségre, barátságra, tiszteletre és állandó humanista példákra volt szükség.

Fiatalkorunk mindezt elérte olyan feltételek között, amikor az összes intézmények a polgári osztály kezében voltak, s amikor a Jugoszláv Kommunista Párt és a JKISZ a királyi fasiszta diktatúra, majd a megszállók és csatlósáik üldözésének és terrorjának volt kitéve. A kommunistáknak mégis sikerült a haladó eszméket terjeszteniük, elnyerni a dolgozók bizalmát, majd tömöríteni a munkásokat. Ugyanis ismerték a munkásmozgalom régi igazságát, hogy forradalom csak ott lehet, ahol van tudatosság, készség, következetesség, illetve ahol megvan a szavak és a tettek összhangja.

Ez forradalmunk üzenete, amelyet a fiatalok csak akkor fogadnak el, ha lényegét mindannyian következetesen betartjuk.

Ezen az alapon építette ki Tito pártunk egységét, és indította el az egységes pártot a harcra, amelyen nemzetünk és nemzetiségeink testvérisége és egysége is kialakult, majd a szocialista öngazgatás, mint a forradalom fegyveres szakaszának folytatása, mai forradalmi fejlődésünk tartalma.

Mindez alapja tekintélyünknek a világban. Mert nincs ellentmondás szavaink és tetteink között: amikor egyenjogúságot követelünk a világban, mi ezt teljes joggal tehetjük, mert egyenjogúságot valósítunk meg a mi összetett közösségünkben;

amikor azt követeljük, hogy mindenki maga határozzon arról, hogy mit kezd a szabadságával, ezt mi nem csak így gondoljuk, de így is teszünk társadalmunkban;

amikor új nemzetközi viszonyokat és új gazdasági rendet követelünk, ennek igazolására saját belső fejlődésünket hozzuk fel.

Forradalmunk üzenete tehát nem a múlt felé fordulás, hanem a sikereink gyökeréig és feltételéig való hatolás a célja, hogy sikereinket tovább gyarapítsuk. Hogy mindenkor öntudatosak legyünk, nyíltak mind az iránt, ami haladó, hajthatatlanok mindazzal szemben, ami azzal fenyeget, hogy vívmányainkat, távlatainkat és céljainkat aláassa.

Tito elmélete a forradalmi szervezésről

Az elmúlt évtizedekben, amelyekben forradalmi munkásmozgalmunk nőtt, ért, csapásokat szenvedett és a sikereken, sikertelenségeken, hibákon és gyengeségeken szerezte tapasztalatait, gazdagítva forradalmi stratégiáját és taktikáját, amely lehetővé tette neki, hogy a kiélezett ellent-

mondásokban és összetett történelmi mozgásokban kivezesse társadalmunkat forradalmunk győzelmes útjaira, a Jugoszláv Kommunista Ifjúsági Szövetségnek is fényes helye volt és jelentős szerepet töltött be. 1919. október 10-én, azonnal a JKP megalakulása után, megalakult a Jugoszláv Kommunista Ifjúsági Szövetség is.

A JKISZ alapító értekezlete jelentette a délszláv országok ifjú nemzedéke haladó erőinek forradalmi alapokon való megszervezését. Ez az értekezőlet egy olyan önálló szervezet mellett foglalt állást, amely eszméileg és politikailag a Jugoszláv Szocialista Munkáspárthoz (Kommunista) kapcsolódott.

A jugoszláviai forradalmi ifjúsági mozgalom 1919-től, a kezdettől számítva egészen napjainkig fejlődésének minden szakaszában szerves, elválaszthatatlan része volt a Jugoszláv Kommunista Párt (a Jugoszláv Kommunisták Szövetsége) vezetett forradalmi, demokratikus és antifasiszta mozgalomnak.

A JKISZ-hez csatlakoztak az akkori idők leghaladóbb fiataljai. A JKISZ és az ifjúkommunisták, szervezetük megalapítása után, mozgatóerői lettek mindannak, ami haladó és forradalmi volt az ifjúság harcában. Tagjai a politikai életben az osztályharc, a szociális egyenlőség és egyenrangúság, az emberi szabadság és humanizmus eszméit hirdették. Ezek az eszmék pedig a régi jugoszláv társadalom és az élet minden területén meghonosodtak. Új nemzedék jelent meg a jugoszláv politikai életben, a párttagokon kívül az ifjúkommunisták nemzedéke, akik harcukkal tagadták a burzsoá társadalmi viszonyokat, e társadalom erkölcsét és mindazt, amin ez a társadalom alapult. Ők nyitottak távlatot az ifjúságnak, rámutatva e társadalom lerombolásának elkerülhetetlenségére és az új, az igazságosabb társadalom alapjainak lerakására.

A vajdasági ifjúsági mozgalomnak régebbi hagyományai voltak, mint egyes más vidékeink ifjúsági mozgalmának. A fejlett vajdasági munkásmozgalom hatására aktivizálódtak a haladó ifjúsági szervezetek, s ezek hagyományára támaszkodott a JKISZ megalapítása után.

Természetesen ebből a hagyományból nemcsak a pozitív hatások, hanem egyes negatív befolyások és eszmei örökség is átkerült, amely megterhelte az ifjúsági mozgalmat. Ez egyébként a munkásmozgalmat sem kerülte el.

Habár igen rövid a JKISZ törvényes működésének időszaka, hatása és tekintélye a fiatalok között nagyon megnőtt. Az uralkodó osztály, félve a dolgozó tömegek forradalmi hangulatától, kiáltvánnyal (1920. december 29—30-án) betiltotta a JKP-t és a JKISZ-t. Az államvédelmi törvényben (1921. augusztus 2-án) pedig törvényen kívül helyezte a kommunistákat, remélve, hogy így hosszú időre kiszorítja őket a politikai és társadalmi életből, és lehetetlenné teszi tevékenységüket a dolgozó tömegekben. Válságos időszaka volt ez az egész forradalmi mozgalomnak. Nagy erkölcsi, eszmei és politikai megpróbáltatás várt valamennyi kommunistára. Forradalmi munkásmozgalmunk a legdurvább erőszakkal nézett szembe.

A JKISZ-nek azonban fokozatosan sikerült alkalmazkodnia az illegális munkafeltételekhez. Azok a kommunisták, akik nem kerültek rendőrkezdre, erősíteni kezdték a JKISZ-t és a pártot, olyan utat és formát keresve, amellyel felújíthatják akció erejüket és befolyásukat. A JKISZ arra törekedett, hogy törvényes és más működési formákat is találjon az ifjúsági egység megteremtéséért folyó harcban. Küzdött az ifjúság tömegesítéséért és aktivitásáért, a nyers kizsákmányolás, a politikai üldözések és a nemzeti jogfosztottság ellen. Ezen az úton voltak sikeres vállalkozások, de a rendszer kíméletlenül és durván ellenük fordult.

Nemcsak azokról a nehézségekről van szó, amelyeket az osztályellenesség terrorja okozott. Más eszmei-politikai probléma és akadály is terhelte a JKISZ munkáját és tevékenységét, zavarta, hogy a politikai terror feltételei között kifejtse forradalmi tevékenységének minél nagyobb hatásfokát.

Először, a JKISZ továbbra is szűk, kis létszámú szervezet volt a szektássággal mint világos ismertetőjellel, amely még sokáig fogja kísérni és akadályozni abban, hogy sikeresen valósítsa meg az ifjúság széles harcos egységét.

Másodszor, a párt akció- és harckészsége meggyengült a helyzet téves értékelése, és a forradalmi tevékenység irányának, formájának és módszerének megválasztásában elkövetett hibák miatt. A frakciózás gyengítette párt sok tekintetben képtelenné vált a forradalmi politikai akcióra.

Mindez károsan befolyásolta a JKISZ-t, akció- és harckészségét, szervezetségét, amelyet a diktatúra már különben is meggyengített. A pártban és a pártharcokban kialakult téves felfogások hatására a JKISZ még inkább szektás szervezetté válik, amelynek igen kis befolyása van az ifjúság széles köreire.

Történelmileg bizonyított, hogy a fiatalok mélyen átérezték a burzsoá társadalom szociális és nemzeti jogfosztottságát és társadalmi kilátástalanságát, s áthatva a forradalmi lendülettől, keresték az akciót és harciasságot vittek munkásmozgalmunkba. Ezért ők a munkásosztállyal együtt képezték azt az erőt, amely pártunkat és egész forradalmi munkásmozgalmunkat arra ösztönözte, hogy kiutat találjon a párton belüli torzszalkodásból, hogy nagyobb forradalmi következetességet, tisztaságot és egységet érjen el, hogy felvértezze magát tudással, hogy gazdagítsa a forradalmi akció formáit és eszközeit, hogy megtalálja az igazi feleletet a válságos idők bonyolult társadalmi kérdéseire.

Tito elvtársnak a párt élére való kerülése fordulópontot jelentett. Forradalmi mozgalmunk történetének ezt a sorsdöntő pillanatát eddig már eleget hangsúlyozták, elemezték és értékelték jelentőségét forradalmunk fejlődésében és győzelmében. Erről azonban még feltétlenül beszélni kell. Ez alkalommal csak néhány olyan mozzanatot emelnék ki, amely különleges jelentőségű forradalmi ifjúsági mozgalmunk fejlődésében.

Titónak a forradalmi szervezéssel, a tevékenységi módszerekkel és a széles néptömegek akcióegységével kapcsolatos elgondolásai közvetlenül tükröződtek az ifjúsági mozgalom fejlődésében is. Sor került a JKISZ

igen gyors felújítására, amely eddig a párttal párhuzamosan működött és nem volt több tagja, mint a pártnak, ami szektásságában és korlátozottságában tükröződött. Tito alakította meg a JKISZ első Központi Kommisszióját Ivo Lola Ribárral az élén, amely később a JKISZ Központi Bizottságává fejlődött.

Tito kezdeményezése a JKISZ felújítására abban az időpontban történt, amikor a forradalmi ifjúsági mozgalom életre keltési folyamata már bizonyos eredményeket ért el a különféle nemzeti és szociális hovatartozású fiatalok közelítésében. A Kommunista Internacionálé VI. kongresszusa, a Jugoszláv Kommunista Párt IV. országos értekezlete és a JKISZ IV. országos értekezlete után az akciók az ifjú nemzedék egységfrontjának létrehozására irányultak, az összes antifasiszta és nem fasiszta ifjúsági erők a fasizmus és a háború elleni harcra való tömörítésének útján, a fiatalok mindennapos követeléseit, mindenekelőtt pedig a szabadságért, a békéért és a haladásért folyó harc platformja alapján.

Az ifjúság tömeges, harcos, forradalmi szervezetének megalakítási folyamatában, kivételes jelentőségű volt Titónak a Proleterben 1937-ben A JKISZ új úton címmel megjelent cikke. Tito ebben meghatározta a JKISZ fejlődési vonalát, munkájának és harcának platformját. Ez a cikk tükrözi Tito nézeteit általában a forradalmi élgárda szerepéről és módszereiről. Ezek rendkívüli szerepet játszottak forradalmi mozgalomunk fejlődésében és mindmáig értékesek maradtak.

Tito platformja elsősorban a fiatal kommunisták azon feladatát hangsúlyozza, hogy harcolniuk kell az ifjúsági tömegek egységéért, öntudatosításáért. A JKISZ nem engedheti meg, hogy az ifjúság egy része a burzsoá pártok és a reakciós rendszer befolyása alatt éljen. Tito szorgalmazza, hogy az ifjúság harcos szervezésében és akciós tömegesítésében a valós társadalmi-politikai, gazdasági, kulturális és más feltételekből kell kiindulni. A körülmények halmazában akkor is időszerű volt a nemzetközi helyzet, amelyben a fasizmus növekvő külső és belső veszélye dominált. Ezekből a feltételekből kiindulva a forradalmi mozgalomnak meg kell hallania, sőt választ is kell adnia az ifjúság és egyes rétegeinek sajátos kérdéseire. Tito a JKISZ szerepét ebben nem a párt áttételeként látja, hanem mint a kommunista ifjúság önálló szervezetét, amely kifejezheti a széles ifjúsági rétegek érdekeit. Tito erélyesen követeli, hogy a JKISZ szűnjön meg holmi szektás szervezet lenni, tevékenységét pedig az ifjúság legszélesebb körű felé és a meglévő törvényes demokratikus szervezetei felé irányítsa.

Tito cikkében ezt írja: „... Szövetségünk feladatai a következők: 1) Az összes demokratikus, haladó és kulturális szervezetek fejlesztésén és megerősítésén való munka; 2) Az összes haladó ifjúsági szervezet együttműködéséért folyó tevékenység; 3) Az ifjúság nevelése a fasizmus elleni harc szellemében, a demokrácia, a haladásra és a békére; 4) Az összes ifjúsági szervezet törvényességének őrzése.

Tito az ifjú nemzedék egységének elérését a Jugoszláv Kommunista Párt hosszú távú tervei közé sorolta. Cikke végén Tito egyszerű szavak-

kal fejezte ki a platform teljes szélességét és dogmátlanságát, amelyre az ifjúság egysége épült: „Az ifjú nemzedék nem háborút, hanem békét, kultúrát és szabadságot akar. Derűs és vidám életet akar, nem pedig a háború szörnyűségeit, sötétséget és pusztulást.”

Ennél a kérdésnél kifejezésre jutott az új stílus és irányvonal hatékonysága, amelyet pártunkba Tito elvtárs honosított meg. Sablon- és sematizmusmentesen a társadalmunkban uralkodó valós feltételekből és körülményekből kiindulva kereste Tito a kommunisták vezető szerepe elérésének eredeti formáit. Cikkében ezt konkrétan, a következő szavakkal fejezi ki: „A JKISZ-t alaposan át kell szervezni, nem holmi sablon szerint, hanem fokozatosan, a helységek és tartományok feltételei és igényei szerint . . .”

Tito mint vérbeli forradalmár és marxista a második világháború előestéjén tisztán látta a történelmi események lényegét és tendenciáját. Tudatában volt, hogy a bekövetkező nagy időkre képesíteni kell a forradalmi élgárdát, hogy felnőjön a történelmi pillanat feladataihoz. Abból a megdönthetetlen életigazságból indul ki, hogy egyetlen párt sem kapta élenjáró szerepét valamilyen rendelettel, sem azzal, hogy magát ilyené nyilvánította. A kommunisták csak akkor válhatnak élcsapattá, ha híven képviselik az osztály és a dolgozók történelmi és létérdekeit. A Jugoszláv Kommunista Párt ily módon tevékenységével és a tömegek szervezett akcióival mindinkább az ország politikai életének befolyásos tényezőjévé vált. Éppen ezen az úton indult el a JKISZ a Jugoszláv Kommunista Párt vezetésével, és így ő is az ifjúság élcsapata lett, mindinkább jelen volt, nemcsak az ifjúság életében, hanem az egész politikai és társadalmi életben is.

A JKISZ valóra váltva Tito gondolatait és eszméit, magva lett a nagyon erős és befolyásos jugoszláviai forradalmi ifjúsági mozgalomnak. Egész sor különféle akciót szervezett, a széles körű kulturális felvilágosító megnyilvánulásoktól kezdve a munkásifjúság munkabeszüntetéséig, a diák- és egyetemistasztrájkokig, tüntetésekig stb. Mindezek az akciók az ifjú nemzedék összes rétegei létkérdéseinek a megoldására irányultak. Ebben a harcban sok fiatal kommunistát bezártak, kínoztak és kidobtak a munkából, az egyetemről és az iskolából. Az ilyen harcosságuk miatt nőtt tekintélyük a fiatalok között és mindinkább elnyerték bizalmukat. Így épült és erősödött fokozatosan az ifjú nemzedék egysége, amelynek szilárdságát a JKISZ adta meg.

Ifjúsági Művelődési és Gazdasági Mozgalom — A vajdasági nemzetek és nemzetiségek ifjú nemzedékének harcosszervezete

A vajdaságiak elfogadták Tito nézeteit az ifjúság egységéért folyó harcban. A kommunisták a fiatalok antifasiszta, széles körű tömörítésének törvényes formáit keresik. Ez a folyamat 1935-ben kezdődik, és a Kommunista Ifjúsági Internacionálé VI. kongresszusa után mindin-

kább erősödik a munkás- és az értelmiségi ifjúság körében, hogy 1936-ban egy egységes kezdeményezésbe folyjon egybe, amikor Újvidéken az 1936. szeptember 13-i nagygyűlésen mintegy 800 fiú és leány egész Vajdaságból megalakítja az Ifjúsági Művelődési és Gazdasági Mozgalmat (OMPOK). Az OMPOK határozatában kifejezte szilárd elszántságát, hogy az ifjúság harcol a szabadságért, a háború és a fasiszmus ellen, a nemzeti elnyomás és a gazdasági kizsákmányolás ellen.

A JKP és a JKISZ tagsága bekapcsolódásának köszönhetően az OMPOK már megalakítása után néhány hónappal soraiban tudhatott 2000 fiút és leányt Vajdaság minden nemzetéből és részéből, 25 helyi szervezetbe szerveződve.

Az OMPOK egész sor olyan akciót szervezett, amelyekbe széleskörűen tömörítette az antifasiszta és haladó vajdasági ifjúságot. Ezzel a tevékenységgel párhuzamosan megjelentette a Naš život (Életünk) és a Naša knjižica (Könyvecskénk) kiadványokat, valamint a Naš život könyvsorozatot. Az OMPOK tisztagú küldöttsége részt vett Párizsban az Ifjúsági Világkongresszuson. Az OMPOK munkájának áttekintéséből látható, hogy rendkívül gazdag tevékenységet folytatott 1937-ben. Tevékenységén keresztül mindinkább kifejezésre jutottak a JKP és a JKISZ álláspontjai, különösen a nézetek közötti közeledés tekintetében.

A pártnak és az ifjúkommunista szövetségnek Vajdaságban világos és tiszta álláspontjai voltak a nemzeti egyenjogúság tekintetében. Azért harcoltak, hogy Vajdaság a lehető legnagyobb politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális önállóságot kapja. Számukra ez annak a feltétele volt, hogy az itt élő nemzetek és nemzetiségek az egyenrangúság alapján szabadon rendezzék viszonyaikat, hogy gazdasági kizsákmányolás nélkül, zavartalan legyen kulturális fejlődésük. Emiatt tiltották be 1938. október 28-án a mozgalmat. A betiltás közvetlen oka a vajdasági demokratikus antifasiszta egyetemi ifjúságnak az a rezolúciója volt, amelyben a JKP politikai platformja alapján megfogalmazták a vajdasági egyetemi hallgatók álláspontjait Vajdaságnak, mint a nemzetek egyenrangú közösségének további politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális és gazdasági fejlődésétől.

Az OMPOK-nak szervezeti fogyatékoságai, a gazdasági kérdések elhanyagolása és a hagyományokhoz való ragaszkodása ellenére is fellbecsülhetetlen értéke van a vajdasági nemzetek és nemzetiségek ifjúságának tömegesítésében és tömörítésében. Ezzel a tevékenységgel Vajdaságban sikerült jelentős gátat emelni a fasiszta eszmék térhódítása elé, és létrehozni a forradalmi mozgalom erőteljes előretörésének feltételeit az ifjú nemzedék körében.

Az ifjúság széles körű antifasiszta egységéért folyó harc felölelte a különböző politikai, eszmei, vallási, szociális és nemzeti hovatartozású fiatalok egyesítését is. Vajdaságban pedig különösen fontos volt ez. A JKISZ fokozatosan megvalósította ezt a célt, éles eszmei és politikai harcot folytatott a különféle reakciós szervezetekkel az ifjúság öntudatosításáért, társadalmi és politikai hovatartozásáért. Az egész iskola-

rendszeren kívül, amely a burzsoá rendszer szolgálatában állt, sok politikai, társadalmi és kulturális szervezet (olykor nemzeti formában, de lényegében nacionalista és reakciós) hatott az ifjúság öntudatára. E célból újságokat, képeslapokat és folyóiratokat adtak ki.

Amint a fasiszmus erősödött és nyilvánvalóvá vált hódító jellege, az eszmei-politikai harc is kiéleződött, az összetűzések mind hevesebbek lettek, a részvevők pozíciói mind világosabbak, az elkülönülés pedig mind mélyebb és kifejezettebb lett. A vajdasági ifjúság egysége a fasiszmus elleni harc széles platformján erősödött. Fontos szerepet játszottak ebben a haladó folyóiratok és lapok (Naš život, Híd, Ruska zarija, Mladi radnik stb.), amelyek tömörítették a kommunistákat és az antifasisztákat. Történelmi tény, hogy a vajdasági ifjúkommunisták ebben az időben hihetetlenül nehéz és ádáz küzdelmet vívtak nemcsak a saját antifasiszta egységük megteremtéséért, de a szabadságért és az egyenjogúságért is. Ezen a széles platformon nőtt ki és ágazott el ez a mozgalom a vajdasági nemzetek és nemzetiségek ifjúságának körében. E folyamat szélessége és dinamikája különböző volt az egyes nemzetek és nemzetiségek fiataljai közt. A fasisztaellenes politikának legkisebb sikere a német ifjúság körében volt. A Kulturbund ebben az időben már mély gyökereket eresztett és Hitler fasiszta eszméi lelkesítették. A románlakta falvak kulturális és társadalmi elmaradottsága, a konzervatív hagyományok és más befolyások miatt lassan haladt a román ifjúság társadalmi-politikai, kulturális tömörítése és aktivizálása. A többiekénél kisebb-nagyobb sikerrel, de egyre inkább tért hódított ez a folyamat, s nemcsak művelődési, hanem gazdasági és politikai színezetet is nyert. A szerb, a magyar, a horvát, a szlovák és a ruszin ifjúság korábban is kifejezte forradalmi elkötelezettségét a párt, az ifjúkommunista és a szakszervezeti akciókban.

A JKP és a JKISZ sorainak rendezése idején a vajdasági ifjúság igen sokat tett nemzetközi téren. A békéért, a szabadságért, a haladásért és a fasiszta agresszió ellen folyó harc jegyében megtartott ifjúsági értekezleteken és kongresszusokon való részvételén kívül jelentős volt bekapcsolódása a spanyol polgárháborúba (1936—1939). Eleget téve a JKP felhívásának a spanyol harctereken, a köztársasági hadsereg oldalán harcoló 1600 jugoszláv között 100-nál több volt a vajdasági, elsősorban fiatal munkás és egyetemista. A spanyol nép szabadságáért harcolva ezeknek több mint a fele életét áldozta.

A spanyol polgárháború hadműveletein kívül a vajdasági fiatalok bekapcsolódtak az anyagi segély gyűjtésébe és a szolidaritás nyújtásába is. Hasonlóképpen részt vesznek a tüntetéseksben, valamint annak követelésében, hogy a spanyol polgárháború befejezése után harcosaink visszatérhessenek hazánkba.

A fasiszta erők agresszív rohamai, elsősorban az európai kis országok függetlensége ellen, heves tiltakozást váltottak ki. Így Hitlernek a Csehszlovákia elleni agressziója alkalmával 1939 márciusában, a vajdasági

ifjúság határozattal és önkéntesnek való jelentkezéssel fejezte ki Csehszlovákia népei iránti szolidaritását és proletár internacionalizmusát.

A vajdasági ifjúság élesen reagált az albániai és görögországi olasz agresszió, valamint Németország, Lengyelország elleni támadása alkalmával is 1939. szeptember 1-én, amikor kezdetét vette a II. világháború.

Azokon a konkrét aktivitásokon keresztül, amelyek megjelölték a vajdasági fiatalok elkötelezettségét a nemzetközi viszonyok időszerű kérdései iránt, mutatkozott meg internacionalista forradalmi hitvallásuk.

Amikor világossá vált, hogy a fasizmus közvetlenül fenyegeti nemzeteink és nemzetiségeink szabadságát is, Vajdaság antifasiszta ifjúsága a JKISZ irányításával felkészül az ország védelmére. Az ország függetlenségének és szabadságának védelmét a fasiszta veszélytől legfőbb feladatának tekinti, s ezzel nyíltan és merészen kinyilvánítja sorsközösségét az ország nemzeteivel és nemzetiségeivel. Harca, munkája és megnyilatkozásai szerint világos volt, hogy felnőtt egy olyan vajdasági és jugoszláviai nemzedék, amely bátran és felelősen vállalja történelmi szerepét.

Ez az az idő, amikor a JKISZ Vajdaságban gyorsan megújult és megtalálta az ifjúsággal folyó sikeres munka törvényes módszereit. A JKISZ IV. és V. értekezlete Vajdasággal kapcsolatban ezt 1940-ben megerősítette.

A JKISZ szervezeti és politikai megszilárdulását az 1940. szeptember 9-én, Zágrábban megtartott VI. országos értekezlete egészítette ki. Ez alkalommal Tito elvtárs beszélt a küldötteknek az országban és a világban uralkodó politikai helyzetről, a Jugoszláv Kommunista Párt és a JKISZ viszonyáról. Elismeréssel adózott az ifjúkommunisták 20 éves harcának a sorsdöntő események előtt, pozitívan értékelt a JKISZ átszervezésében elért eredményeket és rámutatott a soron következő feladatokra. Akikori értékelései és üzenetei politikai programot és aktivitási útmutatót képeztek, nemcsak az ifjúkommunisták, hanem az egész ifjú nemzedék számára. Ez jelentette az átszervezési folyamat végét és a JKISZ politikai platformjának elkészítését, annak a határozott akciónak a kezdetét, amely döntő fontosságú társadalmi és osztályharccá fejlődik, s amelyben a JKISZ és Jugoszlávia ifjú nemzedéke, a kommunista párt és Tito vezetésével, igen jelentős szerepet fog játszani.

Fordította *Berta Mátyás*